

relations. The role of propaganda as an effective instrument of control over consciousness and behavior of the masses is defined by its following features: ability to motivate, tempt, confuse, intimidate the target audience; to give the target the illusion that one can choose actions freely and independently; to act invisibly on the decision-making process, during which one cannot understand, what is propaganda or what is not; to neutralize the critical ability of his recipient; to create a link between the intentional action (purpose of the propagandist) and satisfaction a strong desire of the target audience.

Key words: *political propaganda, influence, dimensions, theory, manipulation, communication, audience*

УДК 81'272(477):316.28

Савойська С.

доктор наук в галузі політології,
професор Міжрегіональної кадрової академії,
доцент Київського національного університету
будівництва і архітектури (Київ, Україна),
E-mail: Savoyska@gmail.com

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНА МОДЕЛЬ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ: БІХЕВІОРИСТСЬКИЙ ПІДХІД ДО РОЗГЛЯДУ ПРОБЛЕМИ

Анотація. *Мовно-політичні проблеми, які поглибилися у середині 1990-х рр., пов'язані зі зміною внутрішнього і зовнішнього курсу розвитку мовної політики держави. В основі таких змін, на переконання автора, знаходяться: мовно-політичний, культурний, ідеологічний, інформаційний тиск Росії та інших колишніх метрополій на незалежну Україну; радянська та несформована національна свідомість, низька політична культура; небажання полярних політиків спілкуватися, домовлятися, йти на компроміс із проблемних питань, а також недостатній захист інформаційно-комунікаційного простору держави.*

Ключові слова: *інформаційно-комунікативні проблеми, мовна політика, регіональний розвиток, територіальна інтеграція, сучасна Україна, культурна поведінка політиків і громадян.*

Постановка проблеми. Регіональний розвиток і територіальна інтеграція завжди були і наразі залишаються вельми актуальною проблемою, в основі розв'язання якої знаходиться мовна політика, її інформаційно-комунікативна та культурна складова. Навколо зазначених проблем розгорілася суспільно-політична полеміка, яка стосується питань регіонального розвитку, суспільної і територіальної інтеграції, поведінки політиків, їх політичної і комунікативної культури та ідеології.

Мета статті: проаналізувати інформаційно-комунікаційні, культурні, мовно-політичні та інші проблеми регіональної інтеграції, виробити власну модель мовної політики регіонального розвитку.

Виклад основного матеріалу. У зв'язку із зазначеним, окремі аспекти цієї проблеми досліджували І. Балашенко, В. Бебик, Л. Бойко-Бойчук, Л. Васильєва, Я. Верменич, І. Іванов, О. Картунов, А. Корж, Д. Косенко, В. Логвинчук, В. Масненко, В. Набруско, Л. Нагорна, В. Северинюк, Т. Скубашевська, Є. Перегуда, В. Роговий, Т. Тагаренко, В. Ханстантинов та ін. Значний відсоток науковців відзначає, що мовна політика у сучасній Україні за роки її незалежності декілька разів змінювала свій вектор розвитку, що негативно позначилося на територіальній, інформаційно-комунікативній, мовно-культурній, ідеологічній і суспільній інтеграції регіонів держави. Зокрема, проблему територіальної та національної інтеграції української спільноти досліджував В. Масненко, який зазначив, що індивідів однієї національності об'єднує мова, звичаї, обряди, пісні, історія, яка покищо залишається майже виключно етнічною українською історією [5, с. 242-243],

що гальмує процес територіальної і загальнонаціональної інтеграції, який розпочався знизу, позаяк владні політики до цього майже ніяких зусиль не докладають. Стоять на перешкоді регіональної інтеграції також угорські, румунські та російські мовно-освітні та культурні чинники, які свідчать, що в угорських навчальних закладах Закарпаття, румунських школах, що функціонують на Буковині, і російських – на Донеччині та в АР Крим викладається не українська версія історії, що суттєво ускладнює інтеграцію цих спільнот в українське суспільство. До цього ще варто додати сепаратистську модель розвитку регіональної мовної політики, яка представлена русинською версією закарпатських українців, яких антиукраїнські політичні сили (серед них – російсько орієнтовані політики та громадські діячі) представляють як народ, який за духом і культурою стоїть ближче до росіян [5, с. 247], що також гальмує устремління українського суспільства до загальнонаціональної, культурної та міжрегіональної інтеграції. Щоб інтегрувати регіональні спільноти в єдину українську родину необхідно, аби на території України вивчалася історія не колишньої метрополії, а – українського народу; поширювалися комунікації не російською, а українською мовою в усіх регіонах держави, особливо на Сході і Півдні, позаяк комунікація, за словами Л. Васильєвої, – це публічність, міжкультурність, діалогічність, консенсус і співробітництво, яке спрямовано на ділову переговорну діяльність [2, с. 145]. Лише на такій основі необхідно шукати шляхи порозуміння та консенсусу між усіма спільнотами, що допоможе об'єднати українське суспільство у політичну націю та створити інформаційно-комунікативну модель мовної політики. Інша інформаційно-комунікативна модель розвитку мовної політики призведе до розпаду Української держави. Це може статися тоді, коли інформаційний ресурс, на думку В. Набруско, буде і надалі залишатися у приватних руках, а «національним телебаченням керуватимуть «менеджери», які не розуміють української мови» [6, с. 146].

Тобто, інформаційно-комунікативна модель мовної політики – це така форма культурних відносин між регіонами у сучасній Україні, яка: а) налагодить міжетнічні і міжполітичні стосунки в усіх сферах суспільно-політичного життя українського суспільства, а також співпрацю, взаєморозуміння між регіональними спільнотами та сприятиме національному розвитку держави; б) допоможе відтворити таку мовну політику, яка задовольнить законодавчий, освітній, інформаційний, культурний та інший розвиток спільнот, котрі мешкають у тому чи іншому регіоні держави; допоможе уникнути непорозумінь і протистоянь, які виникатимуть у мовно-політичній сфері на етапах суспільно-політичного розвитку українського суспільства і пов'язуватимуться із відмінностями поведінки учасників суспільних процесів [1, с. 236].

Так, мовно-політична проблема стоїть у центрі уваги багатьох дискусій, де жваво обговорюються її формування, виникнення і розвиток. Дискусії на цю тему будуть актуальними доти, доки не будуть розв'язані проблеми культури, яка формується на певній ідеології, не буде повноцінного функціонування та поширення української мови в усіх сферах життєдіяльності країни та в усіх її регіонах. У зв'язку із цим першочерговим завданням мовної політики у сучасній Україні має бути досягнення суспільно-політичної злагоди, мовно-політичної стабільності та зміцнення української державності; поширення комунікацій українською мовою не лише в усіх регіонах держави, а й за її межами, позаяк «політична комунікація, за словами В. Бебика, – це процес передавання політичної інформації, яка циркулює від однієї частини політичної системи до іншої, між політичною та суспільною системами, а також між політичними структурами, суспільними групами та індивідами» [1, с. 256].

Згідно із зазначеним комунікативну модель мовної політики доцільно розглядати за декількома напрямками: законодавчий, освітній, інформаційно-комунікаційний, біхевіористський, раціональний, конструктивний та ін. Зокрема, раціональний ме-

тод спрямований на ухвалення такого рішення, яке базується на розмінні цінностей і цілей [1, с. 134]. Використовуючи біхевіористський метод, основи якого заклали американські та інші науковці, зокрема, Г. Алмонд, С. Верба, Е. Даунс, Е. Кемпбелл, П. Лазарсфельд, А. Марш, Н. Най, Г. Саймон та ін., ми особливу увагу приділяємо вивченню політичної поведінки як політиків, так і громадян, їх культури, впливу різних чинників на політичний процес. Під політичною поведінкою, окремі аспекти якої досліджували В. Бебик, В. Северинюк, Л. Герасіна та ін., варто розуміти свідомі або підсвідомі дії, які пов'язані з електоральною поведінкою громадян, їх впливом на політику, а також біографічними даними політиків, ролями, мотиваціями, настроями, рішеннями, діями та ін. [1, с. 125].

Серед них варто виділити комунікативний напрямок, який пронизує весь спектр мовної політики, починаючи від конструктивної і закінчуючи деструктивною, що виявляється у різних варіативних формах та різновидах регіональних політичних спільнот. Комунікативний напрямок мовної політики базується на основі двох моделювальних систем. До першої із них варто зарахувати мову, спілкування, обговорення, діалог, дискурс та ін., до іншої – закони, програми, навчально-методичні матеріали, посібники, підручники, періодичні видання, церкву, мас-медіа та ін. Останні передають інформацію, яка має бути вільною від коментарів, цензури, влади та відкритою, за допомогою спеціалізованого інструментарію [1, с. 263].

У зв'язку із цим головними провідниками комунікативної природи мовної політики є індивіди, особистості, політики, групи, спільноти, суспільство, влада та ін. Наукове усвідомлення комунікативної природи мовної політики відбулося ще у стародавні часи у зв'язку із виникненням політичної спільноти, яка намагалася вирішувати усі нагальні питання демократичним шляхом. На базі комунікативної політики виникає ряд таких понять і категорій, як «спілкування», «бесіда», «виступ», «рішення», «угода», «компроміс», в основі яких, на думку В. Бебика, знаходиться «порозуміння суб'єктів політики на основі взаємних поступок» та ін. [1, с. 237], які з часом розвиваються та удосконалюються разом із тими проблемами, що мають місце у мовній політиці українського демократичного суспільства, що розбудовується. Зокрема, «суспільний компроміс може бути досягнений лише тоді, коли усі політичні сили, які конфліктують, будуть грати за однаковими правилами та досягати угод щодо спірних питань через взаємні поступки» [1, с. 237].

Політичні комунікатори інформують українських громадян не лише про процес і результат ухвалення політичних рішень, але – й про учасників їх обговорення. Взаємодія українських політиків з українською спільнотою та перехід від інформації до справжньої комунікації є їх основним завданням, яке не може бути реалізоване у повному об'ємі, коли державна політика в інформаційній галузі не є системною, а вирішення актуальних інформаційних проблем гальмується. Це зумовило, на думку В. Набруско, «узалежнення національного інформаційного простору від інших держав, міжнародних структур, що загрожує інтересам українського суспільства, а також праву на отримання об'єктивної та достовірної інформації» [6, с. 147].

Без активної інформаційно-комунікаційної політики, яка стосується усіх сфер і галузей суспільно-політичного життя країни, неможливо ефективно здійснювати мовну політику, яка є складовою національної, культурної, ідеологічної, консенсусної та іншої політики у незалежній Україні. Зокрема, ідеологія – це наука про ідеї, які почали зароджуватися ще в епоху Відродження, або система ідеологічних уявлень про світ та політичну поведінку особистостей [1, с. 210-212]. Ніяка модель мовної політики немислима без суспільного консенсусу, який досягається при збігові поглядів і дій суб'єктів політики із тих чи інших питань. А для цього необхідно, на думку В. Бебика, «удосконалити механізми виявлення та кристалізації суспільних настроїв, соціальних настанов і потреб, а також створювати механізми запобігання перетворенню неантагоністичних суперечностей в антагоністичні» [1, с. 237].

Невід'ємною складовою комунікативного аспекту розвитку регіональної мовної

політики є триада: мова-політика-комунікація. Ці три складові мовної політики є нероздільними категоріями, а їх серцевиною є мова, яка є моделлю політичної комунікації, тобто, інструментом вираження думки й організації дискурсу, зокрема, мовно-політичного. Поза мовою не може відбутися жодна ефективна комунікація, а тим більше, – комплексна комунікативна дія між тим, хто говорить, і тим, хто відповідає. На допомогу політичним комунікаціям прийшли інформаційно-комунікаційні технології, які покликані впорядковувати соціально-політичні відносини в українському поліетнічному суспільстві, розв'язувати мовно-політичні та інші проблеми та забезпечувати мирне співжиття в усіх регіонах України. Але це повинно відбутися без внутрішніх непорозумінь і конфліктів, які виникають, наприклад, за словами В. Набруско, на основі «витіснення із національного телерадіопростору продукції українських телерадіовиробників» [6, с. 147], та зовнішніх втручань. Політичні відносини з'єднують вертикальними і горизонтальними зв'язками політичні структури суспільства та реалізуються через політичну діяльність, мотиваційним підґрунтям та рушієм якої є політична свідомість [1, с. 234].

Однак нас цікавить така комунікація, яка дасть можливість розглядати мовну політику як інформаційно-комунікативну модель політичної дійсності. Відповідно до цього мовна політика розглядається як первинна і вторинна модель систем культури українського народу і політикуму у цілому, поведінка якого проявляється при виконанні службових обов'язків, а також – під час виборів. Тобто, політична поведінка, як вважає В. Северинюк, «сприймається як явище, що охоплює дії і стани політичних суб'єктів на трьох рівнях політичної суб'єктності, діяльності, участі та відчуження» [7, с. 120]. У цій ситуації варто апелювати до політичної культури, яка містить ідеї, переконання та погляди, способи діяльності, а також поєднує компоненти свідомості, поведінки, індивідуальний чи суспільний досвід, традиції, звички, почуття індивіда, групи, спільноти та ін. [1, с. 223].

Розглядаючи мовно-політичний простір як комунікативний механізм, мовну політику варто сприймати як модель його відображення. Тобто, мовна політика є комунікативною моделлю культури українського народу і політикуму у цілому, вербальна поведінка якого змінюється у залежності від мовно-політичної ситуації, яка склалася на тому чи іншому етапі життєдіяльності країни. Щоб проаналізувати поведінку суб'єкта політики, необхідно, за словами В. Северинюка, враховувати, на якому рівні вона виявляється, – на рівні політичної діяльності, політичної участі чи політичного відчуження, оскільки ці поняття входять до структури категорії «політична поведінка» [7, с. 118].

Так, поведінка політика або спільноти базується на їх культурі. Варто зазначити, що існує декілька видів політичної культури, – депутатська, громадська, громадянська, електоральна, політична та ін. культури. Наприклад, наприкінці 1980-х рр. була одна мовна ситуація, яка продовжувалася до середини 1990-х рр., а відтоді її вектор розвитку було кардинально змінено. Тобто, на цьому етапі мовну політику можна визначити як таку, яка стрімко та ефективно розвивалася в усіх регіонах країни, крім АР Крим, українізація якого уперше торкнулася лише у кінці 1990-х рр., без особливих протистоянь і конфліктів, розв'язання яких, на слушну думку В. Бебика, «залежить від рівня політичної культури, орієнтацій політичних сил та характеру політико-ідеологічної боротьби» [1, с. 238].

У кінці 1980-х та у першій половині 1990-х рр. поведінку українських політиків, яку, як зазначає В. Северинюк, варто розглядати за такими видами, як індивідуальна, групова, масова, електоральна, колективна, корпоративна (партійна, блокова, коаліційна) тощо [7, с. 118], можна визначити як більш-менш позитивну, позаяк сприяла ухваленню закону «Про мови в Українській РСР», який проголосив українську мову єдиною державною у Радянській Україні, що було великою перемогою українського народу. У той же час, варто підкреслити, що цей закон було

ухвалено на ґрунті політичної, економічної, культурної та інших криз, якими було охоплено усі регіони колишнього СРСР. Враховуючи ці обставини, варто поставити риторичне запитання, чи було б ухвалено цей закон, якби мовно-політична і культурна ситуація в СРСР була стабільною? На це запитання ми можемо отримати зовсім протилежні відповіді у різних регіонах України навіть у цей час, позаяк мовна політика за усі роки незалежності мало змінила вороже ставлення до історії українського народу, його державності, української мови і культури. І тим не менше, на цьому етапі мовну політику, за невеликим винятком, можна вважати більш ефективною, позаяк вона сприяла мовно-культурному взаєморозумінню між регіонами та спільнотами через те, що на той час мовно – і культурно-політична сфери не були до такої міри політизовані як наразі. У цих проблемах, зокрема, у причинах і наслідках, які були породжені політизацією етнічності, намагався розібратися О. Картунов [3].

На усіх інших етапах української незалежності інформаційно-комунікативну складову регіональної мовної політики можна визначити як недосконалу, неефективну та деструктивну, позаяк вона не сприяла порозумінню між різними політичними силами, розв'язанню мовно-політичних проблем, які з'явилися у зв'язку зі зміною мовно-політичного вектора із Заходу на Схід. Тобто, на другому етапі розвитку українського суспільства (1997-2004 рр.) комунікативна політика у незалежній Україні, яка у мовно-культурному плані самостійною була лише формально, проводилася в інтересах поширення комунікацій російською мовою, про що свідчать, наприклад, зменшені удвічі за роки незалежності тиражі україномовних газет, а також їх збільшення у півтора рази російською мовою. Тому за останні двадцять років частка річного накладу україномовних видань зменшилася із 70% до 10%, а – російськомовних зросла із 18% до 90% [6, с. 144].

В основі такої мовної ситуації знаходилася вербальна і символічна поведінка окремих вітчизняних політиків та проросійських політичних сил, які захищали не національні цінності, а інтереси сусідньої держави. Таку форму їх політичної поведінки варто розуміти, як «реагування на політичний процес, демонстрація ставлення до функціонування політичної системи, коли вони із допомогою специфічних вчинків і дій організовують та здійснюють політичну владу, впливають на неї, виявляють політичну участь індивідуально чи у складі соціальних груп, спільнот тощо» [7, с. 119]. Сучасні політики використовують такі символи, як прапор, конституція, гімн, свята, політичні ритуали, назва грошової одиниці та ін., які є засобами регулювання соціальної поведінки під час демонстрацій, та політичної поведінки, яка визначає характер протистояння у Верховній Раді та ін. Варто зазначити, що полярні політичні сили використовують різні символи, які можуть бути, з одного боку, державними, з іншого, відображати цінності неіснуючої країни, наприклад, прапор СРСР, серп і молот, портрети В. Леніна, Й. Сталіна та ін. або сусідньої країни, – це георгіївська стрічка та ін. Це свідчить про те, що будь-яка інформація є сукупністю певних символів, які базуються на традиціях певного народу [1, с. 259].

Свідченням цього є відсутність узгодження усіх спірних питань, зокрема, мовних законів перед ухваленням між владними та опозиційними політичними силами. Тобто, у цій мовній ситуації про раціональне вирішення мовного питання, яке, на слухну думку В. Набруско, розглядається виключно у політичному контексті [6, с. 146], навіть не йшлося. Тим більше, що такі поняття, як «раціональний», яке, як зазначає Д. Косенко, визначає розум єдиним джерелом та основою наших знань, достовірною базою пізнання і поведінки людей [4, с. 33], і «конструктивний» полярними політиками та їх політичними силами і по цей час сприймається по-різному. В основі усіх негараздів знаходиться відсутність комунікацій між політиками, а головне – бажання сісти за стіл перемовин, знайти спільну мову, порозумітися та вирішувати спірні питання разом. Аналіз поведінки полярних політичних сил, типовими характеристиками якої є ірраціональність, усвідомленість, персоніфікація,

політичне лідерство, парламентська робота, створення законопроектів, програм та ін. [7, с. 120], напередодні та під час кожних президентських, парламентських та місцевих виборів свідчив про стрімке наближення до подій «Помаранчевої революції», яка показала, до чого може призвести відсутність розуміння, спілкування та комунікацій між полярними політиками, політичними силами, а також між ними та значною частиною населення.

Не бажання вирішувати мовно-політичні та інші питання спільно відобразилося на змісті і сутності тих мовних законопроектів, які створювалися проросійськи налаштованими політиками та їх політичними силами. Згідно із цим у другій половині 1990-х та на початку 2000-х рр. вітчизняний політикум розколовся на два політичних крила – праве і ліве, кожне із яких підтримувало лише власні інтереси, широко використовуючи мовно-політичну проблему, яка була надумана і штучно створена кожною із цих політичних сил. Тобто, і права, і ліва політичні сили мали власний погляд на мовно-політичну модель, а також особливе уявлення про регіональну політику, територіальну інтеграцію, національні інтереси та інформаційно-комунікаційний розвиток українського суспільства, про що свідчать, приміром, кількість виданих книг на душу населення (за цим показником Україна посідає останнє місце у Європі) та російськомовна частка видань, яка становить у сучасній Україні до 80% [6, с. 144].

Ці дві «моделі», як два протилежні світи, боролися лише за владу, посади і власні статки, прикриваючись інтересами українського електорату під час виборів, а поза ними ніякого мовно-культурного та інформаційно-комунікаційного поступу, ні національно-культурного розвитку не спостерігалося. Щоб зберегти власний електорат, який підтримував ту чи іншу політичну силу в обмін на імітацію захисту їх української чи російської мови, вони продовжували публічно «боротися» за національні інтереси, культуру, міжрегіональну єдність та територіальну інтеграцію. Свідченням цього були протистояння у владній «помаранчевій» команді, яка, піднявшись на владний олімп, забула про те, що їй необхідно ухвалити закон про державну мову в Україні та створити інститут, який би контролював та захищав поширення комунікацій українською мовою в усіх регіонах держави, а особливо на Сході і Півдні, які залишалися російськомовними, де поширення української мови, по суті, було загальмовано проросійськими політичними силами. Унаслідок дій їх мовної політики державне телебачення і радіо, на яких, на думку В. Набруско, «легалізовано двомовність та практично випалено український дух» [6, с. 146], перестали бути українськими, позаяк понад 90% інформаційного ресурсу країни належить, як вважає науковець, приватним телерадіокомпаніям, практично весь газетно-державний ринок, що є класичною моделлю «проникнення приватного капіталу у сферу державних інтересів через привласнення інформаційного ринку» [6, с. 144-145].

Варто зазначити, що і наразі інформаційно-комунікаційна ситуація мало чим відрізняється від тієї, що була до «Революції Гідності». Про це свідчить ситуація, яка склалася у містах і містечках, що межують з окупованою російськими військами територією Донбасу. Мешканців цієї по суті прикордонної території продовжують зомбувати російські телеканали. Тобто, і на третьому етапі (2005-2010 рр.) існування української незалежності ні інформаційно-комунікаційна галузь, ні мовно-культурний розвиток українського суспільства не були вільними від їх політизації, яка базувалася на текстувальній (створення та аналіз текстів мовних законопроектів, програм, заходів та ін.), символічній (використання державних і громадських символів заради ухвалення власних інтересів), вербальній (виступи із трибуни Верховної Ради, перед виборцями, в ефірі, який використовується, за словами В. Набруско, не для того, аби «консолідувати українську спільноту у непростий для України час трансформаційних перетворень, а для формування у суспільній свідомості стереотипів відчаю, зневіри та розпачу тощо» [6, с. 146] та ін.

Ігнорування мовної політики, використання засобів масової комунікації у власних інтересах, відсутність захисту національних цінностей, а також – належного спілкування, взаєморозуміння, каналів співпраці між полярними політиками та їх політичними силами; імітація регіонального розвитку та територіальної інтеграції привели до влади опозиційні політичні сили. Із цього часу бере свій відлік четвертий етап, який розпочався у 2010 році. Якщо «помаранчева» команда проігнорувала мовні і культурні інтереси української спільноти, то «біло-синя» розвернула мовно-політику у бік союзу із Росією. Остання продовжувала нав'язувати українцям власну модель інформаційно-комунікаційної мовної політики, бачення регіонального розвитку і територіальної інтеграції, а також цінності і пріоритети. Така модель мовної політики проросійськи налаштованих політиків в освітній галузі призвела до переведення українських шкіл спочатку на двомовну та одномовну (російську) основу навчання, а з часом – до повного закриття україномовних класів у російських школах, груп у ВНЗ із російською мовою викладання. Щоб закріпити мовний і культурний поділ території України юридично, «біло-синьою» командою було розроблено закон «Про засади державної мовної політики», який поділив українське суспільство і країну у цілому за мовно-політичною ознакою [6, с. 146], зконцентрував інтереси російськомовних громадян України виключно на російській мові, визначив стратегічну геополітичну мету Росії та інших колишніх метрополій щодо України. Така модель мовної політики Росії, яка реалізовувалася в Україні в усі роки її незалежності через проросійськи налаштованих політиків, призвела до «Революції Гідності», анексії АР Крим та російської війни на Сході України, яка продовжується. Сьогоднішні керманичі, як зазначає В. Набруско, мають зрозуміти, що головна проблема їх неспішності знаходиться у світоглядно-духовній площині, у пошуках довіри, взаєморозуміння та взаємоповаги, що необхідно вибудовувати, на його слушну думку, не із допомогою порад іноземних прибульців, а через свою національно-історичну кореневу систему. Тобто, майданчиком дискусій для формування об'єднаних ідей повинна бути громада [6, с. 144].

Утім, варто зазначити, що революційними завоюваннями українського народу скористалися не ті, хто під час революційних подій здобував перемогу та поклав за неї своє життя, а ті політичні сили, які і наразі продовжують «здійснювати» мовчазну і бездіяльну мовну політику, «захищаючи» національні інтереси, зокрема, і мовно-культурні переважно на словах. Специфіка такого «захисту» у національних демократів і проросійськи налаштованих політичних сил полягає у тому, що перші із них національні цінності підтримують шляхом їх замовчування та ігнорування [1, с. 265], інші відкрито і не приховуючись борються за російські національні інтереси в Україні. Об'єднує ці дві інформаційно-комунікаційні моделі те, що і перші, і другі політсили публічно кажуть те, що хочуть від них почути їх виборці та пересічні громадяни, а насправді діють зовсім інакше.

Така комунікативна модель мовної політики продовжує здійснюватися і наразі: східні і південні області запровадили на локальному рівні комунікації російською мовою, а центральні і західні відкинули такий мовний досвід колишньої Російської метрополії та залишилися україномовними. Але щоб загальмувати у подальшому поширення в Україні такого швейцарського досвіду, де кожний регіон спілкується лише власною мовою, а мову сусіднього кантону вивчати не бажає, національно-демократична «українська» влада у цьому сенсі нічого не робить тому, що «вирішила» радше за усе зберегти у сучасній Україні «руський мір». Тому в українській інформаційно-комунікаційній оселі господарями себе почувають, як вважає В. Набруско, не вітчизняні, а зарубіжні мовники, які прикордонні райони України окупували уже давно [6, с. 145].

Висновок. І насамкінець зазначимо, що така інформаційно-комунікаційна модель мовної політики буде втілена у життя повністю тоді, коли завершиться нав'язана українським парламентарям згори політика децентралізації на конституційному

і практичному рівнях, яка передбачає самоврядне управління, зокрема, і мовно-культурне для усіх регіонів України. Наслідки такої мовно-культурної моделі регіонального розвитку знову ж таки замовчуються владними політиками. Аби зберегти національні цінності і культуру українського народу, територіальну цілісність тієї частини України, яка ще залишилася не захопленою та не анексованою Росією, пропонуємо власну інформаційно-комунікаційну модель мовної політики, яка передбачає: захищення національного інформаційного простору від зовнішніх впливів та інформаційних війн, які Українська держава програвала у минулому та програє і наразі; припинення наступу на свободу слова, використання та поширення інформації в Інтернетмережах, доступ до яких останнім часом є проблемним; розуміння державними чиновниками того, що суспільно-політичний діалог необхідний заради пошуку спільних рішень та побудови громадянського суспільства; ухвалення такого мовного закону, який захищатиме розвиток мов і культур етнічних меншин та поширення української мови в усіх регіонах країни, а особливо на Сході і Півдні; захист, збереження та розвиток мов і культур етнічних меншин та їх об'єднання навколо єдиного стержня – української мови і культури, яка має залишатися єдиною державною; створення державного органу, який би формував та регулював національну інформаційну політику, відповідав за здійснення та порушення у сфері мовної політики, міжрегіональну, мовну і культурну єдність усіх регіонів; відсутність існування приватних та монополізованих ЗМІ, що дасть можливість запровадити національне вільне від бізнесструктур телебачення, радіо та інші мас-медіа, де функціонуватимуть культурні програми, які розповідатимуть про історію, мову і культуру українського народу та етнічних меншин; створення державної цільової програми з метою підтримки національних виробників інформаційної теле-радіо - та друкованої продукції.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Бебик В. Базові засади політології: історія, теорія, методологія, практика: [Монографія]. – 2-ге вид., стереотип. / В. Бебик – К.: МАУП, 2001. – 384 с.
2. Васильєва Л. Публічні комунікації й брендинг [Текст] / Л. Васильєва // «Історичні, соціологічні, політологічні науки: історія, сучасний стан та перспективи досліджень»: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Херсон, 25-26 вересня 2015 р. – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2015. – С. 144-146.
3. Картунов О. Політизація етнічності: характер, умови, результати / О. Картунов // Наукові записки / Збірник – К.: ІПіЕНД, 1998. – 204 с. / Сер. «Політологія і етнологія». – Вип. 6. – С. 15-17.
4. Косенко Д. Концепція раціональності як платформа для суспільно-політичних інновацій / Д. Косенко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія. Політологія. – Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2014. – № 3 (117). – С. 33-35.
5. Масненко В. Спільна історична пам'ять як чинник національної інтеграції у сучасному полікультурному суспільстві: випадок України / В. Масненко // Національна інтеграція у полікультурному суспільстві: український досвід 1991-2000 років / Збірник. Відпов. ред. І. Ф. Курас, О. М. Майборода. – Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України, 2002. – С. 239-264.
6. Набруско В. Інформаційний простір України: загрози національній ідентичності та інформаційному суверенітету / В. Набруско // Українознавчий альманах. Випуск 15. – К., 2014. – С.143-148.
7. Северинюк В. Політична поведінка: проблеми теорії та методології: монографія. / В. Северинюк – Київ; Запоріжжя: Вид-во КПУ, 2009. – 432 с.

REFERENCES:

1. Bebyk V. Bazovi zasady politolohii: istoriia, teoriia, metodolohiia, praktyka [Basic principles of political science, history, theory, methodology, practice. – 2-he vyd., stereotyp. – K.: MAUP, 2001. - 384 s.
2. Vasyliieva L. Publichni komunikatsii y brendynh [Public communication and branding] // «Istorychni, sotsiolohichni, politolohichni nauky: istoriia, suchasnyi stan ta perspektyvy doslidzhen»: Materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, m. Kherson, 25-26

veresnia 2015 r. – Kherson: Vydavnychiy dim «Helvetyka», 2015. – S. 144-146.

3. Kartunov O. Polityzatsiia etnichnosti: kharakter, umovy, rezultaty [The politicization of ethnicity: the nature, conditions, results] // Naukovi zapysky / Zbirnyk – K.: IPIEND, 1998. – 204 s. / Ser. «Politolohiia i etnolohiia». – Vyp. 6. – S. 15-17.

4. Kosenko D. Kontsepsiia ratsionalnosti yak platforma dlia suspilno-politychnykh innovatsii [The concept of rationality as a platform for social and political innovation] // Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Filosofii. Politolohiia. – Kyiv: Vydavnycho-polihrafichnyi tsentr «Kyivskiy universytet», 2014. – № 3 (117). – S. 33-35.

5. Masnenko V. Spilna istorychna pamiat yak chynnyk natsionalnoi integratsii u suchasnomu polikulturnomu suspilstvi: vypadok Ukrainy [Common historical memory as a factor of national integration in a modern multicultural society: the case of Ukraine] // Natsionalna integratsiia u polikulturnomu suspilstvi: ukrainskyi dosvid 1991-2000 rokiv / Zbirnyk. Vidpov. red. I. F. Kuras, O. M. Maiboroda. – Kyiv: Instytut politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen NAN Ukrainy, 2002. – S. 239-264.

6. Nabrusko V. Informatsiinyi prostir Ukrainy: zahrozy natsionalnoi identychnosti ta informatsiinomu suverenitetu [Information space Ukraine: threat to national identity and sovereignty] // Ukrainoznavchyyi almanakh. Vypusk 15. – K., 2014. – S.143-148.

7. Severyniuk V. Politychna povedinka: problemy teorii ta metodolohii: monohrafiia [Political behavior: problems of theory and methodology: monograph] – Kyiv; Zaporizhzhia: Vydvo KPU, 2009. – 432 s.

Савойська С. В., доктор наук в сфері політології, професор Межрегіональної кадрової академії, доцент Київського національного університету будівництва та архітектури (Київ, Україна)

Інформаційно-комунікативна модель мовної політики регіонального розвитку та територіальної інтеграції в сучасній Україні: поведінковий підхід до розгляду проблеми

***Анотація.** Мовні політичні проблеми, які загострилися в середині 1990-х рр., пов'язані зі зміною внутрішнього та зовнішнього курсу розвитку мовної політики держави. В основі таких змін лежать: мовне політичне, культурне, ідеологічне, інформаційне тиснення Росії та інших метрополій на незалежну Україну; радянське та неформоване національне свідомість, низька політична культура; небажання політиків спілкуватися, домовлятися, йти на компроміс з проблемними питаннями, а також недостатня захищеність інформаційно-комунікаційного простору держави.*

***Ключові слова:** інформаційно-комунікативні проблеми, мовна політика, регіональний розвиток, територіальна інтеграція, сучасна Україна, культурне поведінка політиків та громадян.*

Savoyska S., PhD in Political Science, Professor Interregional Academy of Personnel, associate professor of Kyiv National University Construction and Architecture (Kyiv, Ukraine), E-mail: Savoyska@gmail.com

Information and communication language policy model of regional development and territorial integration in modern Ukraine: behavioral approach of the problem

***Abstract.** We analyze the information and communicative language model of regional development and integration of all regions in modern Ukraine. The author argues that linguistic and political problems, which worsened in the mid-1990s. Associated with changes in domestic and foreign policy of the state language policy. At the heart of these changes, according to the author, are: linguistic, political, cultural, ideological, information pressure of Russia and other former parent an independent Ukraine; Soviet and emerging national consciousness, low political culture; Polar reluctance of politicians to communicate, negotiate, compromise of the issues, and lack of protection of information and communication space state.*

***Key words:** information and communication problems, language policy, regional development, territorial integration, modern Ukraine, the cultural behavior of politicians and citizens.*